

## Valtiovarainvaliokunta

### Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle — Suomen kestävän kasvun ohjelma

#### JOHDANTO

##### *Vireilletulo*

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle — Suomen kestävän kasvun ohjelma (VNS 6/2020 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty liikenne- ja viestintävaliokuntaan, maa- ja metsätalousvaliokuntaan, sivistysvaliokuntaan, sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, talousvaliokuntaan, tulevaisuusvaliokuntaan, työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan ja ympäristövaliokuntaan lausunnon antamista varten.

##### *Lausunnot*

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- liikenne- ja viestintävaliokunta LiVL 1/2021 vp
- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 1/2021 vp
- sivistysvaliokunta SiVL 1/2021 vp
- sosiaali- ja terveysvaliokunta StVL 1/2021 vp
- talousvaliokunta TaVL 1/2021 vp
- tulevaisuusvaliokunta TuVL 1/2021 vp
- työelämä- ja tasa-arvovaliokunta TyVL 1/2021 vp
- ympäristövaliokunta YmVL 1/2021 vp

##### *Asiantuntijat*

Valiokunta on kuullut:

- valtiovarainministeri Matti Vanhanen, valtiovarainministeriö
- valtiosihteeri kansliapäällikkönä Juha Majanen, valtiovarainministeriö
- kansliapäällikkö Anita Lehikoinen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- yksikön johtaja Maija Ahokas, liikenne- ja viestintäministeriö
- yksikön johtaja, viestintäneuvos Päivi Antikainen, liikenne- ja viestintäministeriö
- neuvotteleva virkamies Kaisa Kuukasjärvi, liikenne- ja viestintäministeriö
- ylitarkastaja Heidi Mäntylä, liikenne- ja viestintäministeriö
- yksikön johtaja Maria Rautavirta, liikenne- ja viestintäministeriö
- yksikön johtaja Sanna Ruuskanen, liikenne- ja viestintäministeriö
- erityisasiantuntija Juha Tervonen, liikenne- ja viestintäministeriö
- yksikön johtaja Elina Thorström, liikenne- ja viestintäministeriö
- hankejohtaja Mikko Vähä-Sipilä, työ- ja elinkeinoministeriö

## Valiokunnan mietintö VaVM 1/2021 vp

- erityisasiantuntija Antti Hautaniemi, sosiaali- ja terveysministeriö
- neuvotteleva virkamies Heli Hätönen, sosiaali- ja terveysministeriö
- neuvotteleva virkamies Mikko Nygård, sosiaali- ja terveysministeriö
- kansliapäällikkö Juhani Damski, ympäristöministeriö
- yliopistonlehtori Juha Tervala, Helsingin yliopisto
- pääjohtaja Heikki Mannila, Suomen Akatemia
- puheenjohtaja Markku Ollikainen, Suomen ilmastopaneeli
- maakuntajohtaja Kari Häkämies, Maakuntaliittojen yhteistyöelin
- kehittämispäällikkö Annukka Mäkinen, Suomen Kuntaliitto
- erityisasiantuntija Jari Vaine, Suomen Kuntaliitto
- johtaja Mari Pantsar, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- Executive Director Teija Lahti-Nuuttila, Business Finland Oy
- hallituksen puheenjohtaja Mika Anttonen, St1 Nordic Oy
- toimitusjohtaja Jussi Pesonen, UPM-Kymmene Oyj
- yhteiskunta-asoiden päällikkö Vesa Vuorenkoski, Akava ry
- johtava asiantuntija Janica Ylikarjula, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- asiantuntija Mari Nasser, Energiateollisuus ry
- toimitusjohtaja Timo Lappi, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry
- pääekonomisti Maarit Lindström, Metsäteollisuus ry
- vaikuttajaviestinnän asiantuntija Pauliina Kaaresvirta-Huhta, Rakennusteollisuus RT ry
- toimitusjohtaja Aleksi Randell, Rakennusteollisuus RT ry
- ekonomisti Antti Koskela, STTK ry
- ekonomisti Anni Marttinen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- ekonomisti Petri Malinen, Suomen Yrittäjät ry
- johtaja Kati Kuusisto, Tapahtumateollisuus ry
- johtaja Matti Mannonen, Teknologiateollisuus ry
- työelämäprofessori Vesa Vihriälä

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- Etelä-Suomen maakuntien liitot
- Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntien liitot
- Länsi-Suomen maakuntien liitot
- Luontopaneeli
- BIOS-tutkimusyksikkö
- Pellervon taloustutkimus PTT
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry
- Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry
- Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA
- Keskuskauppakamari
- Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Mielenterveyden keskusliitto
- Suomen nuorisovaltuustojen kattojärjestö Allianssi ry
- Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry
- Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry

## Valiokunnan mietintö VaVM 1/2021 vp

- Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry
- professori Bengt Holmström

### VALIOKUNNAN PERUSTELUT

#### *Yleistä*

Selonteko sisältää Suomen kestäväen kasvun ohjelman, jossa linjataan EU:n elpymisvälineen käytön kansallisia painopisteitä ja rahoitettavien investointi- ja uudistuskokonaisuuksien valintakriteereitä.

Ohjelman tavoitteena on edistää sekä nopeavaikutteista talouden elpymistä että pitkällä aikavälillä elinkeinoelämän rakenteiden ja julkisten palveluiden uudistumista. Uudistuksilla ja investoinneilla vauhditetaan ilmastonmuutoksen torjuntaa, vahvistetaan tuottavuutta ja talouden kasvupotentiaalia sekä nopeutetaan tarpeellisia rakennemuutoksia työllisyysasteen nostamiseksi sekä tuotannon ja kulutuksen saattamiseksi kestäväälle perustalle. Ohjelmalla pyritään vahvistamaan myös sosiaalista ja alueellista eheyttä sekä yhteiskunnan toipumista koronaviruskriisin kielteisistä vaikutuksista.

Ohjelma on vielä varsin yleispiirteinen, mutta sen rinnalla valmistellaan yksityiskohtaisempaa kansallista elpymis- ja palautumissuunnitelmaa, jossa esitetään mm. investointi- ja uudistuskohteet sekä niiden kustannukset ja ajoitus. Alustava suunnitelma toimitetaan komissiolle maaliskuun puolivälissä ja virallinen suunnitelma huhtikuussa 2021.

Ministerityöryhmä on lisäksi 10.2.2021 tarkentanut ohjelman sisältöä siten, että ohjelman tavoitteena on vähentää kasvihuonekaasupäästöjä, kasvattaa tuottavuutta, nostaa työllisyysastetta, nopeuttaa hoitoon pääsyä sekä edistää alueellista, sosiaalista ja sukupuolten tasa-arvoa.

Komissio arvioi kansalliset suunnitelmat, ja ne hyväksytään EU-neuvostossa, mikä on edellytys rahoituksen saamiselle. Toimittaessaan suunnitelman komissiolle jäsenvaltiot voivat samalla hakea 10 prosentin ennakkomaksua niille osoitetusta rahoituksesta, mutta loput maksatuksista perustuvat kansallisten suunnitelmien etenemiseen ja ohjelmissa esitettyjen tavoitteiden toteutumiseen.

Elpymisvälineen kautta jäsenmaille kanavoidaan 750 mrd. euron rahoitus, josta avustusmuotoisen tuen määrä on 390 mrd. euroa ja lainamuotoisen tuen 360 mrd. euroa. Elpymisväline koostuu useasta eri EU:n rahoitusvälineestä ja ohjelmasta, joista suurin on elpymis- ja palautumistukiväline (RRF). Siihen kohdistuu 670 mrd. euron rahoitus (avustuksina ja lainoina).

Jotta unioni voisi vastata lainanottoon liittyvistä veloista, omien varojen enimmäismääriä kasvatetaan poikkeuksellisesti ja väliaikaisesti. Väliaikainen omien varojen enimmäismäärien kasvataminen on myös lainan vakuutena ja vahvana signaalina kansainvälisille pääomamarkkinoille, että unioni pystyy kaikissa tilanteissa hoitamaan lainanottoon liittyvät vastuunsa.

## Valiokunnan mietintö VaVM 1/2021 vp

Neuvosto hyväksyi joulukuussa 2020 omien varojen järjestelmää koskevan päätöksen, jonka voimaantulo edellyttää päätöksen hyväksymistä kaikissa jäsenvaltioissa. Asian käsittely on alkamassa myös eduskunnassa, sillä hallitus antoi omien varojen järjestelmää koskevan hallituksen esityksen eduskunnalle (HE 260/2020 vp) 28.1.2021. Valiokunta tarkastelee asiakokonaisuutta laajemmin käsitellessään em. esitystä ja keskittyy nyt elpymisvälineen kautta Suomelle kanavoitavien resurssien käyttösuunnitelmaan.

### *Suomen saanto*

Selonteon mukaan Suomen enimmäissaannon arvioidaan olevan 3,1 mrd. euroa, mutta uusimpien arvioiden mukaan se on laskenut noin 2,7 mrd. euroon. Tämä aiheutuu siitä, että talouden kokeman iskun suuruus on yksi jakokriteeri, ja Suomen talouskasvu on kärsinyt koronaviruspandemiasta arvioitua vähemmän. EU-rahoituksen määrä selviää lopullisesti vasta kesällä 2022, sillä siihen vaikuttaa talouden kehitys vuosina 2020 ja 2021.

Suomi saa elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF) viimeisimpien arvioiden mukaan avustuksia noin 2,1 mrd. euroa (käyvin hinnoin), mikä olisi valtiovarainministeriön arvion mukaan kiintein hinnoin noin 1,9 mrd. euroa. Lisäksi Suomi saa elpymispaketin kautta rahoitettaviin ohjelmiin ja välineisiin noin 750 milj. euroa. Näistä euromääräisesti merkittävimmät ovat (vuoden 2018 hinnoin) oikeudenmukaisen siirtymän rahasto JTF (241 milj. euroa), Maaseuturahasto (195 milj. euroa) sekä koheesipolitiikan REACT-EU-väline (160 milj. euroa). Horisontti Eurooppa-puiteohjelman rahoitusta ei kohdenneta jäsenmaakohtaisesti, vaan saantoarvio (110 milj. euroa) pohjautuu suomalaisten hakemusten aiempaan läpimenoon kilpailuissa. EU-vuosibudjettikäytännön mukaisesti saanto toteutuu täytäntöönpanovaiheessa käyvin hinnoin. Muihin kuin REACT-EU-välineeseen suunnataan myös perusrahoitusta monivuotisesta rahoituskehystä.

Elpymis- ja palautumistukivälineeseen liittyvien investointihankkeiden määrärahat budjetoidaan vuoden 2021 lisätalousarvioesityksissä, ja ne otetaan jatkossa huomioon vuosia 2022—2025 koskevassa julkisen talouden suunnitelmassa. Suomen arvioitu maksuosuus elpymispaketista on noin 6,6 miljardia euroa, jota koskevat maksut jakaantuvat puolestaan vuosille 2028—2058.

Suomi on euromääräisesti elvytyspaketin nettomaksaja, eikä elvytyspaketti ole siten Suomen kannalta paras mahdollinen ratkaisu. Valiokunnan mielestä vaikutuksia ei voida kuitenkaan arvioida pelkästään maksuosuuden kautta, vaan olennaista on, miten tehokkaasti rahoitus käytetään ja kuinka hyvin Suomi onnistuu uuden kasvun ja pitkän aikavälin kasvupotentiaalin luomisessa. Myös EU-maiden yhtäaikainen ja samansuuntainen elvytys lisää toimien vaikuttavuutta ja kasvun edellytyksiä kaikissa jäsenmaissa. Suomen taloudelle saattaakin muodostua merkittävä vaikutus toisten valtioiden elpymisen kautta. Lisäksi samansuuntaiset panostukset esim. vihreään siirtymään ovat vaikuttavampia kuin hajanaiset kansalliset panostukset. Komission arvion mukaan EU:n reaalin BKT olisi parhaimmillaan jopa 2 prosenttia korkeampi kuin ilman elvytyspakettia.

Elvytyspaketin kustannuksia arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota myös neuvoteltuun kokonaisuuteen, johon sisältyy EU:n monivuotinen rahoituskehys. Näissä neuvotteluissa mm. Suomen jäsenmaksut nousivat varsin maltillisesti tilanteessa, jossa Ison-Britannian EU-ero aiheutti useimmille nettomaksajamaille tuntuvasti suurempia jäsenmaksukorotuksia.

## Valiokunnan mietintö VaVM 1/2021 vp

Elvytyspakettia voidaan peilata niin ikään siihen kokonaisuhyötyyn, jonka EU-jäsenyys ja mm. pääsy sisämarkkinoille Suomelle kokonaisuutena tuottaa. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on arvioitu, että EU-jäsenyyden positiivinen vaikutus bruttokansantuotteeseen on noin 4—6 prosenttia eli euromääräisesti vuositasolla noin 10—15 mrd. euroa. Tätä taustaa vasten osallistuminen elvytyspaketin kustannuksiin ei sanottavasti heikennä EU-jäsenyyden tuomia taloudellisia hyötyjä.

### *Ohjelman kriteerit*

Ohjelman valmistelussa on otettu huomioon EU:n lainsäädännön (RFF-asetus) mukaiset kriteerit, jotka edellyttävät mm. sitä, että uudistukset vastaavat EU-neuvoston hyväksymiä maakohtaisia suosituksia ja että niillä on pitkän aikavälin positiivisia vaikutuksia. Kokonaisuuksien tulee myös tukea vihreää siirtymää (37 %) ja digitalisaatiota (20 %), ja rahoitettavien hankkeiden tulee olla Pariisin ilmastopimuksen sekä do no significant harm -periaatteen mukaisia. Lisäksi valmistelussa on noudatettu kansallisen tason kriteerejä, joissa korostuvat mm. uudistusten ja investointien vaikuttavuus ja yksityisten investointien vauhdittaminen. Tarkoituksena on, että investoinnit ja uudistukset yhdessä tukevat toisiaan tavoitteiden saavuttamisessa. Vihreän siirtymän osalta Suomi on myös asettanut EU:n kriteerejä tiukemman tavoitteen (50 %).

Valiokunta pitää näitä kriteereitä hyvänä lähtökohtana ja korostaa erityisesti hankkeiden vaikuttavuutta. Järjestelmätason muutoksen aikaansaamisessa nimenomaan vaikuttavuuden tulee olla keskeinen kriteeri investointien ja uudistusten priorisoinnissa. Jatkovalmistelussa on siksi tehtävä selkeitä priorisointeja ja keskityttävä vaikuttaviin ja riittävän suuriin sekä hyvin kohdennettuihin kokonaisuuksiin.

Valiokunnan mielestä jatkotyössä on perusteltua ottaa huomioon erityisesti ne hankkeet, joiden toteuttamisesta ja koordinoinnista syntyy lisäarvoa EU-tasolla. Esimerkiksi vihreän siirtymän tukeminen ja digitalisaatio sekä TKI-toiminta ovat lähtökohtaisesti alueita, joilla voi syntyä EU-tasosta lisäarvoa. Vaikuttavuuden kannalta on myös olennaista varmistaa, että eri tavoitteet ja hankkeet eivät ole keskenään ristiriitaisia ja että toimien yhdensuuntaisuus varmistetaan, tulipa rahoitus RRF-välineestä tai EU-ohjelmien kautta.

Huomioon on myös otettava, että kilpailukykyä parantamiseksi monet jäsenmaat tekevät kansallisella tasolla samansuuntaista, huomattavasti Suomea vahvempaa elvytystä, jolloin Suomen kilpailukyky nostaminen on haasteellista, mutta toisaalta avainsektoreille avautuu vientimahdollisuuksia. Menestyäkseen Suomen tulee siksi pystyä luomaan sellaisia uusia innovaatioita ja uudistuksia, joilla varmistetaan maamme pärjääminen yhä kovemmassa kansainvälisessä kilpailussa.

Vaikuttavuuden ohella valiokunta painottaa kustannustehokkuutta eräänä varojen käytön keskeisenä kriteerinä. Tähän liittyy myös kysymys siitä, missä julkisten varojen käyttö palvelee tarkoitustaan parhaiten. Yleisenä periaatteena tulisi olla, että julkisia varoja käytetään sellaisiin kohteisiin, joiden toteuttamiseen yksityisillä toimijoilla ei ole yksin mahdollisuuksia tai kannustimia. Julkista rahoitusta tarvitaan myös sellaisten edellytysten (mm. koulutus) luomiseen, jotka eivät toteudu markkinaehtoisesti.

## Valiokunnan mietintö VaVM 1/2021 vp

Ohjelman tulee tukea niin ikään sellaisia investointeja, joiden avulla luodaan työpaikkoja, vientiä ja kestävä kasvua myös tulevaisuudessa. Mitä enemmän julkisilla panostuksilla kyetään käynnistämään kestävä kehitystä edistäviä yksityisiä investointeja, sitä suurempi vaikutus ohjelmalla voidaan saavuttaa. On myös tärkeää huolehtia siitä, ettei samanaikaisesti tehdä muita ratkaisuja, jotka heikentävät yritysten kansainvälistä kilpailukykyä tai vähentävät toimintaympäristön houkuttelevuutta.

Jatkovalmistelussa on myös oleellista huomioida, miten nopeasti investoinnit ja uudistukset voidaan käynnistää. Koska kyse on kertaluonteisesti rahoitettavista menoista, julkisen talouden vastuullisuuden näkökulmasta on oleellista, että menot kohdistuvat hankkeisiin, joiden julkinen rahoitus voi loppua ohjelmajaksot myötä, ja ettei määräaikaisen tukiväliseen avulla lisätä julkisia menoja pysyvästi. Myös rahoitusinstrumenttien tulee olla toimivia, nopeasti käyttöön otettavia ja vastata ohjelman tavoitteisiin. Samoin ohjelman toimeenpanossa tulee varmistaa, että hankkeet saadaan liikkeelle joutuisasti ja asetetut tavoitteet saavutetaan.

Valiokunta pitää selonteon tavoin järkevänä yhdistää Suomen kestävä kasvun ohjelma ja osa tulevaisuusinvestointien rahoituksesta rakenne- ja suhdannepoliittisesti vaikuttavaksi kokonaisuudeksi ja parantaa näin toimien vaikuttavuutta. Selonteossa esitetyt sisällöt tukevat myös hallituksen keskeisten uudistusten ja tavoitteiden saavuttamista. On kuitenkin tärkeää, että ohjelman kautta saatavalla rahoituksella ei paikata julkisen talouden suunnitelmaan jo sisältyviä hankkeita, vaan niillä haetaan selvää lisäarvoa.

### ***Ohjelman painopisteet***

Selonteon mukaan ohjelmaan sisältyy kuusi painopistettä, joissa nostetaan esille muun muassa hankkeita, jotka vaikuttavat osaamiseen, työllisyyteen, kilpailukykyyn, ilmastonmuutoksen torjumiseen, nettopäästövähennyksiin, kiertotalouden vahvistamiseen sekä julkisen talouden kestävyys.

Ministerityöryhmä on kuitenkin 10.2.2021 linjannut, että ohjelma rakentuu neljälle pilarille (vihreä siirtymä, digitalisaatio, työllisyys ja osaaminen, sosiaali- ja terveystaloudet). Tästä huolimatta valiokunta käsittelee asiaa selonteon linjausten ja saatujen asiantuntijalausuntojen pohjalta.

Selonteossa hankkeita ei ole priorisointu, joten toimenpiteitä on tässä vaiheessa paljon, ja niiden muodostama kokonaisuus on vaikea hahmottaa. Kuten edellä on todettu, jatkovalmistelussa on keskityttävä vaikuttaviin, riittävän suurin ja toisiaan tukeviin toimiin. Suunnitellut käyttökohteet on jatkossa sopeutettava myös täsmennyvien enimmäissaantoarvioiden mukaisiksi.

Valiokunta nostaa seuraavassa esille eri painopisteitä koskevia keskeisiä havaintojaan ja näkökulmia.

### ***Painopiste 1: Koulutuksella ja tutkimus- ja innovaatiotoiminnalla Suomi takaisin kestävä kasvun uralle***

Valiokunta pitää hyvänä, että koulutukseen sekä tutkimus- ja innovaatiotoimintaan liittyvät kehittämistarpeet on nostettu selkeästi esille, sillä Suomi on menettänyt kansainvälistä kärkisijoi-

## Valiokunnan mietintö VaVM 1/2021 vp

tustaan koulutustason, tuottavuuden ja TKI-investointien osalta. Heikentyneiden TKI-panostusten lisäksi huolta aiheuttaa talouden rakennemuutos, joka on pandemian vuoksi nopeutumassa, mikä vauhdittaa uusien palveluiden, tuotteiden sekä uudenlaisen osaamisen tarvetta. On siksi välttämätöntä lisätä panostuksia osaamiseen sekä TKI-toimintaan ja varmistaa, että valituilla toimilla vahvistetaan pitkän aikavälin kasvupotentiaalia ja edellytyksiä talouden uudistumiselle. Uudet palvelut ja tuotteet syntyvät vain uuden tiedon pohjalta ja osaavien ihmisten työn tuloksena.

Selonteon mukaan välittömillä toimilla varmistetaan, että yhteiskunta ja talous uudistuvat vihreää siirtymää tukevaksi, elinkeinorakenne monipuolistuu, palvelut ja kriisivalmius paranevat sekä hyvinvointi kasvaa. Keskeisiä tavoitteita ovat jatkuvan oppimisen uudistaminen sekä korkeakoulutettujen määrän lisääminen. Lisäksi TKI-toimintaa sekä sen kunnianhimoa ja vaikuttavuutta nostetaan, ja erityisesti tavoitellaan yritysten tutkimus- ja kehittämispanostusten nousua.

Valiokunta toteaa, että rakennemuutoksessa syntyvät uudet ammatit ja työtehtävät vaativat osaaavaa työvoimaa sekä myös uudenlaista osaamista, mikä edellyttää osaamistason nostamista ja jatkuvan oppimisen vahvistamista. Samalla on myös kehitettävä ammatillista koulutusta ja parannettava pelkän peruskoulun suorittaneiden osaamista. Valiokunta korostaa toimenpiteiden vaikuttavuutta ja pitää tärkeänä, että jatkuvan oppimisen uudistamisessa otetaan huomioon koulutussisältöjen vaikuttavuutta koskeva tutkimustieto.

Valiokunta pitää selonteon tavoin perusteltuna lisätä korkeakoulutettujen määrää erityisesti niillä aloilla, jotka tukevat Suomen rakenteellisia uudistuksia, työllisyyttä ja kestäväen kasvun ohjelmaa. Näin voidaan nostaa työvoiman osaamistasoa ja helpottaa työvoimapulaa, joskin ikäluokkien pienentyessä korkeakoulutus muuttaa työvoiman osaamistasoa ja -profiilia hyvin hitaasti. On myös huolehdittava koulutuksen korkeasta laadusta sekä lisäaloituspaikkojen riittävästä resursoinnista.

Valiokunta yhtyy myös selonteon painotuksiin TKI-toiminnan intensiteetin, kunnianhimon ja vaikuttavuuden nostamisesta, mikä tukee hallituksen tavoitetta nostaa Suomen TKI-menojen osuus nykyisestä 2,7 prosentin bkt-osuudesta 4 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Tämä vastaa myös eurooppalaisen ohjausjakson maakohtaisia suosituksia, joissa Suomea kehoitetaan lisäämään investointeja TKI-toimintaan.

Valiokunta pitää kannatettavana mm. linjausta, jonka mukaan TKI-rahoitusta kohdennetaan vihreän siirtymän kannalta keskeiseen tutkimukseen ja teknologiaan. On siksi tärkeää, että tukea kohdistetaan uusia ratkaisuja sekä liiketoimintamahdollisuuksia tuottavaan kansainvälisesti korkealaatuiseen tutkimukseen. On niin ikään tärkeää tukea uutta kasvua hakevia korkean teknologian yrityksiä, joilla on valmiudet nopeaan kansainväliseen kasvuun ja joiden toiminnot edistävät vihreää siirtymää sekä digitalisaatiota. Selonteon tavoin valiokunta pitää perusteltuna, että lisäpanostuksia kohdennetaan mm. tutkimusinfrastruktuureihin, osaamiskeskittymiin sekä innovaatioekosysteemeihin, sillä laadukkaat ja kansainväliset tutkimusinfrastruktuurit ja kehitysympäristöt ovat merkittävä vetovoimatekijä huippuosaaajien houkuttelemisessa ja kiinnittämisessä kansallisiin osaamiskeskittymiin ja ekosysteemeihin.

## **Valiokunnan mietintö VaVM 1/2021 vp**

Valiokunta katsoo, että koulutus, osaaminen ja TKI-panostukset ovat tärkeitä kaikilla painopistealueilla, ja ne olisi perusteltua ottaa huomioon läpäisevästi kaikissa painopisteissä samaan tapaan kuin vihreä kasvu ja digitalisaatio. Menestyminen edellyttää kaikilla sektoreilla mm. uuden tiedon tuottamista, yhteiskunnallista hyötyä ja arvonlisää tuovia innovaatioita sekä korkeaa osaamisen tasoa.

### *Luovat alat ja tapahtuma-ala*

Covid-19-pandemia on vaikuttanut laajasti luoviin aloihin ja tapahtuma-alaan, joiden toiminta on pääosin pysähtynyt. Pandemiasta aiheutuvat taloudelliset menetykset ovat siten mittavat. Samalla pandemia on tuonut selvästi esiin kulttuurin ja luovien alojen merkityksen yhteiskunnan palautumiskyvylle, työllisyydelle, aluetaloudelle ja kansainväliselle kilpailukyvyllä. Taide ja kulttuuri ovat myös monella tavoin yhteydessä hyvinvointiin, terveyteen ja sosiaaliseen osallisuuteen.

Valiokunta painottaa luovien alojen, kulttuurin sekä tapahtuma-alan huomioon ottamista elpymisrahoituksen kohdentamisessa ja korostaa, että ne tukevat monia ohjelman tavoitteita. Ala on varsin työllistävä, ja sillä on huomattavaa kasvupotentiaalia, jota on hyödynnettävä aiempaa enemmän mm. kehittämällä kulttuurivientiä ja -matkailua. Alalla on tuntuja mahdollisuuksia myös palveluiden sekä tuotanto- ja toimintatapojen uudistamisessa. Valiokunta painottaa myös Euroopan parlamentin 17.9.2020 julkaisemaa päätöslauselmaa, jossa komissiota ja jäsenmaita kehoitetaan kohdistamaan kulttuurialalle ja luoville aloille niiden erityistarpeiden mukaisesti vähintään 2 prosenttia elpymis- ja palautumistukivälineen elvytysvaroista.

### ***Painopiste 2: Vihreä siirtymä tukee talouden rakennemuutosta***

Vihreä siirtymä on valiokunnan mielestä linjattu selonteossa perustellusti EU:n elpymisvälineen keskeiseksi uudistuskohteeksi, joka on läpileikkaava periaate myös muiden painopisteiden toteuttamiselle. Oikein kohdennettuna koronaelpytys voi toimia vivuttajana laajalle ekologiselle rakennemuutokselle sekä tukea samalla työllisyyttä ja taloudellista kasvua. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan vihreä elvytys tuottaa selvästi enemmän kokoaikaisia työpaikkoja kuin fossiilisiin polttoaineisiin perustuvat elvytyskeinot.

Valiokunta korostaa, että ohjelman lähtökohtana tulee olla kokonaisarvio hiilineutraaliin talouteen siirtymisestä. Toimeenpanon on myös oltava johdonmukaista ja rahoituksen oltava linjassa Agenda 2030:n kestävä kehityksen tavoitteiden kanssa. Rahoitusohjelman lisäksi tarvitaan myös toimivaa sääntelyä, joka edistää vihreää siirtymistä.

Valiokunta on tyytyväinen, että Suomen ohjelmasta kohdennetaan vähintään 50 prosenttia vihreän siirtymän investointi- ja uudistuskokonaisuuksiin, vaikka EU:n asettama tavoite on pienempi (vähintään 37 prosenttia). Tämä tukee hallitusohjelman linjausta, jonka mukaan Suomen tavoitteena on hiilineutraalisuus vuoteen 2035 mennessä ja luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttäminen vuoteen 2030 mennessä. Suomi pyrkii myös maailman ensimmäiseksi fossiilivapaaksi hyvinvointiyhteiskunnaksi ja on sitoutunut puolittamaan liikenteen päästöt vuoteen 2030 mennessä.



## Valiokunnan mietintö VaVM 1/2021 vp

Suomi tavoittelee hiilineutraaliutta nopeammin kuin EU (vuonna 2050). Asetettu tavoite on kunnianhimoinen, ja sen saavuttaminen vaatii suuria muutoksia erityisesti energiajärjestelmään niin tuotannon kuin kulutuksen suhteen. Edelläkävijyys tarjoaa kuitenkin merkittäviä taloudellisia mahdollisuuksia, ja Suomi voi olla kestävässä kehityksessä kokoaan suurempi toimija.

Valiokunta korostaa, että valittavien hiilineutraaliutta edistävien ratkaisujen tulee olla kustannustehokkaita, jotta samalla pystytään huolehtimaan elinkeinoelämän kilpailukyvyistä ja siitä, etteivät kansalaisten kustannukset nouse kohtuuttomiksi. Kustannustehokkuuden näkökulmasta on tarkkaan harkittava myös ne teknologiat, joiden laajassa käyttöönotossa kannattaa odottaa suuremman tuotannon mahdollistamia kustannussäästöjä.

Puhtaiden ratkaisujen markkinat kasvavat maailmalla kiihtyvällä tahdilla, joten elvytysvälineen avulla on mahdollista kohdentaa resursseja talouden uusiutumiseen ja suomalaisyritysten vähähiiliratkaisuihin perustuvan vientipotentiaalin vahvistamiseen. Johdonmukainen ja ennustettava suunta kannustaa yrityksiä investoimaan tutkimukseen ja kehitykseen ympäristörajoitukset täyttävien ratkaisujen kehittämiseksi. Siirtyminen kestäväan ja ilmastoneutraaliin talouteen vaatii globaalisti huomattavia investointeja ja vahvoja politiikkatoimia.

Selonteon mukaisesti vaikuttavinta on suunnata toimet suurimpien kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen, kuten energiajärjestelmän muutokseen, teollisuuden uudistuksiin ja investointeihin, rakennuskannan ja lämmitysmuotojen energiatehokkuuteen sekä yhdyskuntien ja liikenteen vähähiilisiin ratkaisuihin. Samalla on otettava huomioon ympäristökestävyys myös luontopohjaisten ratkaisujen osalta sekä luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen ja luonnonvarojen kestävä käyttö.

Päästöjen vähentäminen vaatii erityisesti uusien puhtaiden teknologioiden kehittämistä ja käyttöönottoa. Selonteossa nostetaan esiin päästöttömän ja kohtuuhintaisen energian keskeinen rooli energiamurroksen toteuttamisessa, millä on suuri merkitys myös teollisuuden laatimien vähähiilitiekarttojen toimeenpanossa. Puhtaan energian tarvetta lisäävät osaltaan uudet sähköintensiiviset teollisuusprosessit, joilla vähennetään olemassa olevan teollisuuden päästöjä ja toisaalta tuotetaan päästötöntä energiaa muiden sektoreiden käyttöön, kuten sähköpolttoaineita liikenteeseen.

Valiokunta yhtyy selonteon näkemykseen siitä, että Suomen energia- ja materiaali-intensiivisessä teollisuudessa merkittävä investointitarve ja päästövähennyspotentiaali liittyy teollisuusprosessien sähköistämiseen, luonnonvarojen säästäviin vähäpäästöisiin raaka-aineisiin ja cleantech-ratkaisuihin. Päästöjä vähentävät lisäksi siirtymä puhtaan vedyn käyttöön sekä hiilidioksidin ja energian talteenoton, varastoimisen ja hyödyntämisen teknologiat. Myös biopohjaisilla, fossiilisia raaka-aineita korvaavilla raaka-aineilla ja tuotteilla sekä kiertotalouteen siirtymisellä ja resurssiniukkuudella on merkittävä rooli hiilineutraaliuden saavuttamisessa.

Toimialakohtaisten vähähiilitiekarttojen toteuttaminen on sekä selonteon että valiokunnan saaman selvityksen mukaan mahdollista, mutta kehityksen vauhdittaminen edellyttää mm. mittavia panostuksia demonstraatio- ja pilottihankkeiden toteuttamiseen. Nämä hankkeet ovat kehitysvaiheesta kaupalliseen vaiheeseen siirtymässä olevia teollisen mittakaavan hankkeita, joilla kehitetään ja laajennetaan vähähiiliteknologioiden käyttöä. Valiokunta korostaa, että etusijalle tulee

## Valiokunnan mietintö VaVM 1/2021 vp

asettaa tässäkin ratkaisut, joilla on globaalisti suuri hiilikädenjälki- ja vientipotentiaali. Myös toimialakohtaisten toimien koordinoinnista on huolehdittava.

Valiokunnan saaman selvityksen perusteella erityisesti puhtaan energian piloteilla on mahdollisuus edistää samanaikaisesti suuria päästövähennyksiä ja vahvasti taloutta elvyttäviä toimia. Esimerkiksi sähköpolttoaineet voidaan skaalata globaalisti, eikä tuotteen raaka-ainepohja (vety ja hiilidioksidi) aseta rajoituksia tuotteiden käytölle. Tärkeään rooliin voi myös nousta esimerkiksi keskisyvistä lämpökaivoista saatu lämpö, joka korvaa kivihiilellä ja turpeella tuotettua kaukolämpöä.

Valiokunta korostaa, että valinnat toimialakohtaisista uudistustoimenpiteistä tulee tehdä siten, että ne pohjautuvat Suomen vahvuuksiin, kansainväliseen markkinapotentiaaliin, vaikuttavuuteen ja tutkittuun tietoon. Tärkeää on huolehtia myös suomalaisten toimijoiden liittämistä osaksi eurooppalaisia ketjuja, jotka avaavat suomalaisille mahdollisuuksia olla mukana uuden teknologian käyttöönottoon liittyvissä EU-tason investoinneissa.

### *Liikenneväylien kehittäminen*

Valiokunta pitää hyvänä, että selonteossa on nostettu esille raideliikenteen digitalisaatio, jonka avulla on mahdollista parantaa energiatehokkuutta ja luoda edellytyksiä raideliikenteen houkuttelevuudelle ja sujuvuudelle. Suunnitteilla olevat suuret ratahankkeet eivät kuitenkaan sovi RRF-rahoituksen aikatauluun, jossa rahoitus on käytettävä vuoden 2026 loppuun mennessä. Olemassa olevalla rataverkolla on sen sijaan runsaasti nopeasti käynnistettäviä, liikenteen sujuvuutta ja Suomen kilpailukykyä parantavia kehittämiskohteita.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös ns. digiratahankkeeseen, jossa valmistaudutaan ottamaan käyttöön moderni eurooppalainen rautatieliikenteen ohjausjärjestelmä (ERTMS). Digiratahankkeella parannetaan tehokkuutta ja turvallisuutta sekä luodaan kasvualusta uusille palveluille. Valiokunta nostaa myös esille vientiä palvelevan liikenneinfrastruktuurin kehittämistarpeet, kuten rajanylityspaikkojen ja rajat ylittävän liikenteen toimivuuden.

### *Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF)*

Vihreää siirtymää tuetaan elpymis- ja palautumistukivälineen lisäksi mm. oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta, jolla vastataan vähähiilisyteen siirtymisestä aiheutuviin taloudellisiin, sosiaalisiin ja alueellisiin haittavaikutuksiin ja turvataan näin työllisyyttä ja kestävä aluetaloutta. Suomen kokonaissaanto JTF-rahastosta on noin 422 milj. euroa, josta elpymisvälineen osuus on 241 milj. euroa (vuoden 2018 hinnoin) ja monivuotisen rahoituskehysten osuus 181 milj. euroa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että JTF-rahastoa käytetään Suomessa laajasti sen sallimiin kohteisiin vihreää siirtymää vaikuttavasti edistävällä tavalla. Hallitus on jo sopinut, että osa rahoituksesta käytetään turpeen energiakäytön vähentämisestä aiheutuvien korvaavien investointien tukemiseen, elinkeinonsa menettävien turveyrittäjien ja työntekijöiden sopeutumiseen sekä kohdealueiden elinkeinotoiminnan monipuolistamiseen. On myös tärkeää, että Suomi neuvottelee rahaston käytöstä ja maantieteellisestä laajentamisesta siten, että tukea voidaan kohdentaa kaikille niille alueille, joissa siirtymä vähähiilisyteen aiheuttaa JTF-asetuksen mukaisia kielteisiä vaikutuksia.

## Valiokunnan mietintö VaVM 1/2021 vp

### ***Painopiste 3: Suomen kansainvälisen kilpailukyvyn turvaaminen***

Selonteon mukaisesti monipuolinen vientitoiminta ja menestyminen kansainvälisissä arvoverkostoissa ovat Suomen talouden kannalta elintärkeitä. Suomi tarvitsee koronaviruskriisistä nousutakseen nykyistä huomattavasti enemmän kansainvälistymisestä kasvua tavoittelevia, innovatiivisia yrityksiä sekä kotimaisten osaajien rinnalle ulkomaisia osaajia sekä yrittäjiä ja Suomeen investoivia yrityksiä.

Valiokunta korostaa, että Suomen vetovoimaa yrittämisen, tutkimuksen ja investointien ympäristönä on lisättävä ja hyödynnettävä koronakriisin sekä vihreän siirtymän tuomat markkinamahdollisuudet. Huomioon on myös otettava, että viennin painopiste on siirtymässä entistä enemmän palveluihin uusien teknologioiden mahdollistaessa palveluiden tarjoamisen yli valtion rajojen.

Talouden elpymisen näkökulmasta on tärkeää varmistaa, ettei konkreettisia investointi- ja uudistuskokonaisuuksia valita vain kotimaisen tarpeen pohjalta. Elvytyspaketti vauhdittaa koko Euroopan investointeja vihreään siirtymään, ja samankaltainen muutos tapahtuu globaalisti kaikkialla. Suomen on näin ollen panostettava sellaisiin ratkaisuihin, jotka ovat jo lähtökohtaisesti vientikelpoisia ja vastaavat kasvavaan vientikysyntään. Tällöin yritykset pääsevät osallisiksi myös EU:n laajuisiin investointeihin, mikä lisää elvytyspaketin vaikuttavuutta merkittävästi.

Pienten ja keskisuurten yritysten kansainvälistymistä tukevat (mm. kasvua ja vientiä edistävät) palvelut ovat tärkeä ja nopeavaikutteinen keino lisätä talouden toimeliaisuutta laajasti Suomessa. Kiristyvässä kilpailussa joudumme siten tekemään merkittäviä ja tehokkaita lisäpanostuksia viennin edistämiseen, jotta pienenä ja syrjäisenä maana pärjäämme pandemian jälkeisessä kilpailussa.

Myös uusilla kasvuyrityksillä on suuri merkitys Suomen taloudellisen kasvupotentiaalin ja onnistumisen kannalta. Valiokunta korostaa siksi resurssien kohdentamista aloihin, joilla olemme kilpailukykyisiä, sekä niihin, joilla on vientipotentiaalia. On siten vahvistettava mm. sektorikohtaisia vienninedistämishjelmia ja ekosysteemejä, joiden avulla rakennetaan kokonaistarjoamia ja veturiyritysmalleja. Tämäkään osuus ei saa pirstaloitua, vaan on keskityttävä aloihin, joissa Suomella on suuri kasvupotentiaali ja onnistumisen mahdollisuus. Asetettujen tavoitteiden ja kasvuvaiikutusten kannalta on keskeistä, että resursseja kohdennetaan talouden uusiutumiseen ja suomalaisyritysten vähähiiliratkaisuihin perustuvan vientipotentiaalin vahvistamiseen.

Valiokunta kiinnittää lisäksi erityistä huomiota matkailualaan, joka on yksi suurista koronakriisin talousvaikutuksista kärsineistä aloista. Suomen kestävä matkailun vahvuudet pandemian jälkeisessä sekä kansainvälisessä että kotimaisessa kysynnässä ovat ilmeiset, joten alan elpymisen ja nopean vaikuttavuuden saavuttamiseksi Suomen näkyvyyttä tulee kansainvälisesti kasvattaa vahvistetuilla markkinapanostuksilla. Alan uudistaminen edellyttää myös mm. matkailuyritysten ja -alueiden osaamisen kasvattamista, liiketoiminnan johtamisen tukemista ja digitaalisuutta.

### ***Painopiste 4: Kestävän infrastruktuurin ja digitalisaation vahvistaminen***

Suomi sijoittui vuonna 2020 EU-maiden ensimmäiseksi digitaalitalouden ja -yhteiskunnan indeksissä (DESI), mutta samaan aikaan Suomi oli kiinteän laajakaistan kattavuutta koskevassa

## Valiokunnan mietintö VaVM 1/2021 vp

vertailussa EU-maiden häntäpäässä. Selonteon mukaan myös suomalaisten yritysten investoinnit digitaalisuuteen ovat keskeisiä kilpailijamaita alemmalla tasolla. Vaikka Suomi on siis monella tavalla digitalisaation edelläkävijämaa, ovat selkeät kehittämistoimet samalla välttämättömiä.

Valiokunta yhtyy selonteon linjauksiin ja toteaa, että digitaalisen toimintaympäristön tason korottamisella on erittäin merkittävä rooli mm. Suomen tuottavuuskehityksen parantamisessa sekä kansainvälisen kilpailukyvyn lisäämisessä. Ns. digitaaliset voimavarat, kuten verkot, tekoäly sekä digitaaliset taidot pitävät yllä talouden ja yhteiskunnan kilpailukykyä kaikilla sektoreilla.

Selonteon mukaan tavoitteena on, että tämän painopisteen toimilla luodaan edellytykset yhteiskunnan kestävään infrastruktuuriin ja digitaaliseen siirtymään siten, että yhteiskunnan tuottavuus, kyvykyys ja luottamus vahvistuvat. Toimenpiteillä tuetaan sote- ja pelastustoimen uudistuksen tavoitteina olevia toiminnallisia muutoksia, ja digitalisaatiolla on tärkeä rooli myös yhteiskunnan systeemisessä vihreässä siirtymisessä.

Valiokunta korostaa erityisesti tarvetta rakentaa kattavat, nopeat ja toimintavarmat tietoliikenneyhteydet koko maahan ja pitää siksi hyvänä selonteon kirjausta, jonka mukaan viestintäverkkojen saatavuus ja palvelutaso pyritään varmistamaan koko Suomessa ja takaamaan julkisten palvelujen ja liikenteen digitalisoitumista edistävät viestintäverkot. Kehitystyössä tulee varmistaa myös etäpalveluiden ja niitä tukevien teknologioiden toimivuus.

Valiokunta nostaa esille myös toimenpiteet, joilla kehitetään reaaliaikaisen talouden kokonaisuutta. Siinä luodaan ratkaisut, joilla liiketoiminnan tositteiden sisältämä tieto voidaan muuttaa yhtenäiseen koneluettavaan sähköiseen muotoon sekä edistää tämän datan käsittelyä digitaalisissa automatisoiduissa prosesseissa. Talusdatan digitalisointi on koko yhteiskuntaa läpileikkaava konkreettinen toiminta-alue, jonka avulla etenkin yritysten hyödyt on arvioitu merkittäviksi pelkästään suorina prosessin muutoksista aiheutuneina säästöinä.

Digitalisaation laaja hyödyntäminen edellyttää myös väestöltä riittävää digiosaamista sekä valmiutta uusien teknologioiden käyttämiseen. Yksilöiden digitaidoissa ja mahdollisuuksissa käyttää digitalisoituja palveluita on kuitenkin erittäin suuria eroja, mikä täytyy ottaa huomioon niin palvelujen tarjoamisessa kuin myös digitalisaation kehittämisessä.

### ***Painopiste 5: Työmarkkinoiden toiminta, työttömille suunnatut palvelut ja työelämän kehittäminen***

Työllisyyden parantamiseen tähtäävät toimet ovat keskeisessä asemassa nykytilanteessa, jossa koronakriisi on heikentänyt tuntuvasti työllisyystilannetta. Vaikka talouskasvun ennustettu palautuminen alkaisi vähitellen kohentaa työvoiman kysyntää, työllisyysasteen ennustetaan jäävän 71,5 prosenttiin ja työttömyyden 8 prosenttiin vuonna 2022. Suomen työmarkkinoilla on näiden suhdanneluonteisten vaikutusten rinnalla myös pitkän aikavälin rakenteellisia haasteita, jotka aiheutuvat mm. väestön ikääntymisestä ja teknologian murroksen tuomista muutoksista.

Valiokunta pitää selonteossa esitettyä toimenpidekokonaisuutta hyvänä ja monipuolisena pohjana työllisyyden parantamiseen ja työvoimapulan vähentämiseen tähtääville toimille. Näitä ovat mm. tehostetut TE-palvelut, alueellista ja ammatillista liikkuvuutta lisäävät toimet, pohjoismai-

## Valiokunnan mietintö VaVM 1/2021 vp

sen työvoimapalvelumallin toimeenpano sekä työperäisen maahanmuuton helpottaminen. Lisäksi on vahvistettava osaamista, tunnistettava uudet osaamistarpeet ja edistettävä maahanmuuttajien kiinnittymistä työmarkkinoille. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että toimenpiteet ovat osin samoja, joita ollaan jo kehittämässä hallitusohjelman mukaisesti. Onkin tärkeää, että uusilla ja määräaikaisilla toimenpiteillä haetaan selkeää lisäarvoa ja pitkän aikavälin positiivisia vaikutuksia.

Selonteossa kuvattu nuorisopaketti on tärkeä kokonaisuus, jolla vauhditetaan nuorten pääsyä työmarkkinoille. Tarkoituksena on vahvistaa Ohjaamoiden monialaisuutta ja tukea lastensuojelun jälkihuollon asiakkaiden aikuistumista. Tavoitteena on myös vahvistaa ammatillisen koulutuksen roolia työelämän kehittämisessä ja tukea niitä nuoria, joihin koronaviruskriisin vaikutukset ovat iskeneet eniten. Valiokunta pitää näitä tavoitteita kannatettavina ja korostaa lisätoimien tarvetta mm. kriisin aiheuttaman oppimisvelan ja koulutuksen keskeyttämisen vähentämiseksi sekä koulutuksen tasa-arvon lisäämiseksi.

Ohjaamojen monialaisuutta vahvistettaessa on kiinnitettävä huomiota myös nuorten mielenterveyspalveluiden ja varhaisen tuen tarjontaan, minkä lisäksi mielenterveysosaamisen vahvistaminen ja palveluiden saatavuuden parantaminen tulee muutoinkin ottaa huomioon työhyvinvoinnin ja työkyvyn parantamiseen tähtäävissä toimissa. Saadun selvityksen mukaan mielenterveyden häiriöt ovat koululaisten ja nuorten aikuisten tavallisimpia terveysongelmia ja mielenterveysongelmat ovat myös merkittävin työkyvyttömyyseläkkeen aiheuttaja. Tästä aiheutuu paitsi inhimillistä kärsimystä myös mittavia kustannuksia julkiselle taloudelle.

### ***Painopiste 6: Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden vahvistaminen ja kustannusvaikuttavuuden lisääminen***

Painopistealueen päätavoitteita ovat mm. pandemian aiheuttaman sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu- ja hoitovelan purkaminen, perustason hoitotakuun edistäminen sekä sosiaalisen eriarvoisuuden kaventaminen. Tarkoitus on myös vahvistaa sosiaalisten ja terveysongelmien ennaltaehkäisyä sekä kynnyksettömiä palveluja.

Valiokunta pitää em. kehittämistoimia perusteltuina, ja ne vastaavat myös komission maakohtaisia suosituksia ja ovat luonteeltaan kertaluonteisia investointeja, joilla on pitkän aikavälin positiivisia vaikutuksia. Toimenpiteet edistävät koronakriisistä toipumista, ja ne muodostavat toisiaan tukevan, nopeasti käynnistettävän kokonaisuuden. Tavoitteet tukevat myös hallitusohjelman sekä sote-uudistuksen tavoitteita.

Erityisen tärkeää on käynnistää nopeasti hoitovelan purkamiseen tarvittavat toimet ja kiirehtiä sellaisten toimintamallien kehittämistä, jotka parantavat hoitoon pääsyä. Muutoin koronaepidemian aikana syntyneet sairaudet, oireet ja sosiaaliset ongelmat saattavat edelleen kasvaa ja heikentää työllisyyttä ja väestön sekä yhteiskunnan toimintakykyä. Palvelu- ja hoitovelan purkaminen sekä syrjäytymiskiirteen katkaiseminen edellyttävät mittavia resursseja ja toimintamallien muuttamista.

Valiokunta korostaa myös palveluiden vaikuttavuutta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tietopohjan vahvistamista, mikä edistää mahdollisuuksia sekä tiedolla johtamiseen että palvelujen ke-

## Valiokunnan mietintö VaVM 1/2021 vp

hittämiseen. Yhtenäisten toimintatapojen ja mittareiden tarve korostuu entisestään, kun hyvinvointialueiden toiminta käynnistyy.

Digitaalisten palveluiden käyttö sosiaali- ja terveyspalveluissa on jo kasvanut, mutta jatkossa niiden merkitys nousee vielä suurempaan rooliin. Erilaiset etäpalvelut helpottavat monella tavalla palveluiden saatavuutta ja käyttöä ja edistävät osaltaan myös vihreää siirtymää, kun asiakkaiden ja henkilöstön matkat vähenevät. Jotta digitaaliset etäpalvelut olisivat mahdollisimman monen kansalaisen käytettävissä, tarvitaan helppokäyttöisiä ratkaisuja ja kattavia palveluverkkoja. Samalla on panostettava riittäviin lähipalveluihin ja kiinnitettävä huomiota siihen, että etäpalvelut eivät tavoita kaikkia kansalaisia.

Valiokunta pitää hyvänä, että painopistealueen eräänä päätavoitteena mainitaan sosiaali- ja terveysalan henkilöstön riittävyyden sekä alan pito- ja vetovoiman edistäminen. Pandemia on heijastunut vahvasti sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön jaksamiseen, mikä edellyttää panostuksia työhyvinvoinnin parantamiseen sekä myös ikääntyvän työvoiman työurien pidentämiseen. Näihin ongelmiin pyritään vastaamaan mm. lisäämällä koulutusta, edistämällä korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien pätevoitymistä sekä tukemalla johtamista ja työhyvinvointia. Myös painopisteen 5 mukaisilla toimilla edistetään työmarkkinoiden toimivuutta ja työvoiman saatavuutta.

Talouden kasvupotentiaalin näkökulmasta on tärkeää edistää myös alan vientipotentiaalia ja terveysalan TKI-kasvustrategian toimenpiteitä.

### *Seuranta*

Valiokunta muistuttaa, että hankkeiden tulee täyttää niille asetetut tavoitteet, sillä muutoin kustannukset jäävät kansallisesti rahoitettaviksi ja rasittamaan Suomen valtion velanottoa. Näin ollen on myös tarpeellista, että suunnitelmassa määritellään kunkin viranomaisen rooli investointi- ja uudistuskokonaisuuksien toimeenpanossa ja ohjauksessa. Suomen kansallista suunnitelmaa joudutaan lisäksi tarkistamaan ja sopeuttamaan, kun talouden kehitys edelleen tarkentuu ja Suomen enimmäissaanto päivittyy.

Valiokunta on tyytyväinen siihen, että selonteossa korostetaan toimenpiteiden vaikutusten seuranta. Ohjelmalla on seurantaryhmä ja asiantuntijapaneeli, joiden tehtävänä on arvioida toimenpiteiden vaikuttavuutta erikseen määritellyillä mittareilla ohjelman toimeenpanon yhteydessä. Jotta toteutettavien kokonaisuuksien vaikutuksia voidaan arvioida, on jo valmisteluvaiheessa varmistettava tavoitteiden ja niitä tukevien mittareiden toimivuus. Tavoitteiden, valintakriteereiden ja seurannan läpinäkyvyys edistävät myös julkista keskustelua elvytysvarojen käytöstä.

On niin ikään tärkeää, että komissio ja neuvosto arvioivat huolellisesti, täyttävätkö kaikkien maiden ohjelmat asetetut kriteerit. Kun komission antamia maakohtaisia suosituksia ei ole aiempina vuosina aina noudatettu eikä talouden rakenteita ole kaikissa jäsenmaissa uudistettu toivotulla tavalla, on suuri riski, että kestävä kasvun ohjelmien tavoitteet talouden uudistamisesta ja kasvupotentiaalin lisäämisestä eivät toteudu kaikilta osin. Rahan käyttöä tulee tästä syystä ohjata, suunnitella ja valvoa huolellisesti niin Suomessa kuin muissakin EU-maissa ja varmistaa, että rahoituksella aikaansaadaan mm. koko EU-alueen kriisinsietokykyä parantavia rakenneuudistuksia.

## Valiokunnan mietintö VaVM 1/2021 vp

Suomen talouden kannalta on erityisen tärkeää, miten muut maat käyttävät elpymisrahaston varoja ja millaista yhteistyötä se synnyttää.

Huomioon on lisäksi otettava, että yritysten tukeminen on tehtävä EU:n valtiontukisäännösten puitteissa. Valiokunta pitää välttämättömänä, että kaikkien EU-maiden varmistetaan toimivan tämänkin kriteerin osalta samalla tavalla.

### VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus:

*Eduskunta hyväksyy kannanoton selonteon VNS 6/2020 vp johdosta.*

### Valiokunnan kannanottoehdotus

*Eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta, mutta eduskunta edellyttää valtioneuvoston ottavan jatkovalmistelussa huomioon seuraavaa:*

- 1. Eduskunta edellyttää, että investointi- ja uudistuskohteiden valinnassa painotetaan toimien vaikuttavuutta, vipuvaikutusta ja kustannustehokkuutta Suomen kansainvälistä kilpailukykyä vahvistaen.*
- 2. Eduskunta edellyttää, että vihreän kasvun ja digitalisaation rinnalla koulutus, osaaminen ja TKI-panostukset otetaan huomioon läpileikkaavasti kaikissa painopisteissä.*
- 3. Eduskunta edellyttää, että jatkotyössä varmistetaan tavoitteiden ja niiden seuraamista tukevien mittareiden toimivuus ja että ohjelman toimeenpanon valvonta järjestetään muutoinkin kattavasti ja läpinäkyvästi.*

## Valiokunnan mietintö VaVM 1/2021 vp

Helsingissä 11.2.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johannes Koskinen sd  
varapuheenjohtaja Arto Pirttilahti kesk  
jäsen Anders Adlercreutz r  
jäsen Timo Heinonen kok (osittain)  
jäsen Anneli Kiljunen sd  
jäsen Esko Kiviranta kesk  
jäsen Jari Koskela ps  
jäsen Katri Kulmuni kesk  
jäsen Elina Lepomäki kok  
jäsen Pia Lohikoski vas  
jäsen Matias Martinen kok  
jäsen Raimo Piirainen sd  
jäsen Pia Viitanen sd  
jäsen Ville Vähämäki ps  
varajäsen Sari Essayah kd  
varajäsen Mari Holopainen vihr  
varajäsen Saara Hyrkkö vihr  
varajäsen Katja Hänninen vas  
varajäsen Juha Pylväs kesk  
varajäsen Lulu Ranne ps  
varajäsen Janne Sankelo kok (osittain)  
varajäsen Jussi Wihonen ps

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Hellevi Ikävalko  
valiokuntaneuvos Mari Nuutila



**Valiokunnan mietintö VaVM 1/2021 vp**  
**Vastalause 1 /ps**

**VASTALAUSE 1 /ps**

**Perustelut**

Perussuomalaiset vastustaa elpymisrahaston perustamista ja Suomen osallistumista rahastoon. Emme näin ollen hyväksy valtioneuvoston selontekoa siitä, kuinka rahaston kautta Suomelle kanavoitavat resurssit olisi tarkoituksenmukaista käyttää. Itse rahastosta ja sen merkityksestä keskustellaan tarkemmin omien varojen päätöksen (HE 260/2020 vp) käsittelyn yhteydessä. Samaten liittovaltiokehityksen näkökulmaa käsitellään myöhemmin valtioneuvoston selonteossa EU-politiikasta (VNS 7/2020 vp).

Perussuomalaisten mielestä on väärä työjärjestys hyväksyä ensin kestävän kasvun ohjelma ja mahdollisesti jopa omien varojen päätös ja vasta sen jälkeen pohtia EU-politiikan pitkää linjaa sekä reunaehtoja. Periaatteellinen keskustelu liittovaltiokehityksestä pitäisi käydä ensin, sen jälkeen arvioida elpymispaketin mielekkyys, sen jälkeen miettiä paketin rahoitus, ja vasta aivan lopuksi pohtia, mihin varoja voitaisiin kohdentaa.

Väärä käsittelyjärjestys johtaa väärin valintoihin ja poliittisiin päätöksiin. Eräs karkea esimerkki tästä on se, että vähintään puolet Suomen ohjelmasta kohdennetaan yhteen ainoaan painopisteeseen eli vihreään siirtymään ja ilmastotoimiin. Tämä jättänee kaikille muille viidelle ohjelmakokonaisuudelle vain noin 10 prosenttia kullekin. Tämä tarkoittanee sitä, että noin kahden miljardin kokoisesta elpymis- ja palautumisvälineestä tulee noin 200 miljoonan osuus koulutukseen, infraan, sote-palveluihin, kilpailukykyyn ja työmarkkinoiden kehittämiseen kuhunkin. Tällaiset summat olisi voitu kanavoida normaalien lisäbudjettimenettelyiden avulla tulevien vuosien aikana. Nyt Suomi maksaa kilpailijamaiden elvytystä ja sitoutuu pitkään maksuohjelmaan, joka loppuu vasta vuonna 2058.

***Valiokunta kiinnittää liikaa huomiota yhteisen elvytyksen välittömiin vaikutuksiin***

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä todetaan, että koska Suomi on elvytyspaketin nettomaksaja, paketti ei ole Suomen kannalta paras mahdollinen ratkaisu. Mietinnön mukaan paketin hyödyllisyyttä kasvattaa EU-maiden yhtäaikainen ja samansuuntainen elvytys. Perussuomalaisten mielestä näyttö koordinaatiohyödyistä on vaatimaton, ja saatu hyöty jäisi vaatimattomaksi koordinaation onnistuessaakin eikä siten kattaisi Suomen nettomaksua.

Valiokunnan mietinnössä esitetty EU-jäsenyyden arvioitu kokonaishyöty, 4–6 prosenttia bruttokansantuotteesta eli noin 10–15 mrd. euroa vuositasolla, on argumenttina köykäinen tukipakettia perusteltaessa. Ensinnäkin, bkt-arvo on kansantalouden liikevaihto, eikä sitä voi verrata budjetista muille maille maksettavaan tulonsiirtoon. Toisekseen, mitään näyttöä ei ole esitetty sille, että elpymispaketin hyväksyminen olisi välttämätöntä, jotta Suomi voisi jatkossakin nauttia EU-jäsenyyden tuomista mahdollisista hyödyistä.

**Valiokunnan mietintö VaVM 1/2021 vp**  
**Vastalause 1 /ps**

***Koronapaketti on todellisuudessa eurokriisipaketti***

Valtiovarainvaliokunnalle annetussa talousvaliokunnan lausunnossa (TaVL 1/2021 vp — VNS 6/2020 vp) mainitaan, että elvyttäminen on koronapandemian myötä perusteltua ja että kaikkien maiden tulisi pystyä elvyttämään. Nähdäksemme tällä yritetään sanoa, että jo aiemmin ylivelkaantuneidenkin maiden tulisi saada elvyttää ja siten velkaantua lisää — ja mikäli yksittäisellä maalla ei ole riittävästi velanottokapasiteettia, muiden jäsenmaiden tulisi ottaa nämä elvytysmenot joko suoraan maksettavikseen tai ainakin taataksien.

Suurten EU-maiden ja Suomenkin hallituksen varsinainen hätä on Etelä-Euroopan maiden ylivelkaisuus ja Itä- ja Etelä-Euroopan maiden EU-kriittiset populistit. Kumpikin erikseen, mutta varsinkin yhdessä asettavat sekä rahaliitolle että EU:lle eksistentiaalisen haasteen. Olisi suotavaa, että elpymispaketin kannattajat argumentoisivat tämän asian julkisesti.

Perussuomalaisten mielestä nykyinen kehityssuunta on väärä ja vaarallinen. Elpymispaketin myötä euroalueella aletaan toteuttaa yhteistä velkaa, verotusta ja tulonsiirtoja, ja paketin rakenteet mahdollistavat nopean ja helpon käyttöönoton myös seuraavien kriisien yhteydessä. Kertaluonteisuuteen ei usko oikeasti kukaan. EU:sta tehdään koronakriisin varjolla velkaunioni ja tulonsiirtoliittovaltio. Vaikka rahaston myötä otettavaa askelta voidaan pitää muodollisesti pieneenä, kertaluonteisena ja tarkkarajaisena ja siten esittää, että eduskunnan yksinkertainen enemmistö voi rahaston hyväksyä, todellisuus on perussuomalaisten mielestä toinen.

Valtiovarainvaliokunnan vastuu asiassa on merkittävä. EU tai mikään muu EU-jäsenmaa ei tässä asiassa aja Suomen kansallista etua. Keskustelun kärjessä tulisi olla elpymispaketin todellinen tavoite eli unionin suunta kohti liittovaltiota. Kotimainen keskustelumme niin määrällisesti kuin laadullisesti heijastaa Suomen ajopuuasemaa EU:n liittovaltiokehityksessä.

***Ohjelmassa on kivat tavoitteet, mutta konkretia puuttuu***

Talousvaliokunnan lausunnossa ohjelman arviointia pidetään vaikeana, koska useiden tavoitteiden osalta jää epäselväksi, minkälaisilla konkreettisilla toimenpiteillä ne pyritään saavuttamaan. Perussuomalaisten mielestä ohjelma on liian laaja lista yleviltä kuulostavista ja jopa keskenään ristiriitaisista tavoitteista. Nyt käsittelyssä olevan valtioneuvoston selvityksen pohjalta ei ole mahdollista arvioida, onko Suomen ohjelma hyväksyttävissä tai mitä siitä pitäisi muuttaa. Perussuomalaiset epäilee, että koska aikaa konkreettisiin avustushakemuksiin on vain muutamia kuukausia, itse ohjelma ja kohta käynnistyvät hankkeet tulevat olemaan huonosti valmisteltuja ja siten myös hyödyiltään oletettuja vähäisempiä.

***Haluttiin ohjelma, saatiin lista sektorikohtaisista tukitoiveista***

Jos itse kestävä kasvun ohjelma on ollut raskasta luettavaa vähäisen konkretian ja tavoitteiden runsauden takia, niin myös asiantuntijalausunnot ovat olleet pääsääntöisesti epäkiitollista luettavaa.

Suurin osa lausunnoista keskittyi arvioimaan sektorikohtaisia tukien tarpeita ja sitä, kuinka kyseisen sektorin taloudelliset tuet tulisi muotoilla. Tämän johdosta asiantuntijalausunnoista tuli

**Valiokunnan mietintö VaVM 1/2021 vp**  
**Vastalause 1 /ps**

eräänlainen tukiluukulla asioivien intressiryhmien toivelista eikä koherentti arvio siitä, millainen ohjelmakokonaisuus parhaiten vastaisi Suomen kansallista etua edesauttamalla talouden kestävä kasvua.

***Pakettia on vaikea perustella taloustieteiden näkökulmasta***

Asiantuntijakuulemisissa on arvioitu, että elpymispaketti voi onnistuessaankin heikentää Suomen taloutta eikä ole Suomen etu. Elpymispaketista ei lähtökohtaisesti uskota olevan suurta hyötyä Suomen viennille. Perustelut elpymispakettiin osallistumisen välttämättömyydestä siksi, että Etelä-Euroopan nettosaajamaiden elvytyksellä on merkitystä Suomen viennille, eivät ole uskotavia. Kauppa Etelä- ja Pohjois-Euroopan välillä on vähäistä, joten tulonsiirrot Etelä- ja Itä-Eurooppaan eivät välttämättä ole Suomelle eduksi. Sen sijaan tulonsiirrot köyhiin maihin heikentävät kysyntää Suomen viennin kannalta tärkeissä maissa.

Elpymispaketti saattaa siis heikentää sekä Suomen julkisen talouden tasapainoa että talouskasvua: Suomi maksaa paketin kustannuksia tulevana vuosikymmeninä korkeampina jäsenmaksuina, jotka voivat edellyttää esimerkiksi veronkiristyksiä ja näin heikentää kotimaista kysyntää. Kestävän kasvun ohjelmassa annetaan ylioptimistinen kuva elpymiskokonaisuuden mahdollisista hyödyistä. Huomionarvoista on, että hallituksen esityksessä kohdassa "Elpymisvälineen avustusmuotoinen osuus" lasketaan, että Suomen vuosittaisiin EU-maksuihin tulisi vuoden 2027 jälkeen 210—500 miljoonan euron korotus, riippuen siitä, kuinka nopea takaisinmaksuaikataulu halutaan.

Valtioneuvosto ei ole kehotuksista huolimatta pystynyt esittämään vaikutusarviota rahaston vaikutuksista. Hallituksen puolelta on vedottu siihen, että arviota on mahdotonta laatia ennen kuin kestävä kasvun maakohtaiset ohjelmat on hyväksytty ja laitettu toteutukseen. Perussuomalaiset epäilee, että todellinen vastaus vaikutusarvion tekemättä jättämiseen liittyy aavistukseen, että Suomen paketista saama hyöty jää merkittävästi kustannuksia vähäisemmäksi.

***Tukihankkeissa korostettava määräaikaaisuutta ja markkinaehtoisuutta***

Asiantuntijalausunnoissa on moitittu ohjelman hajanaisuutta ja täsmentymättömyyttä sekä esitettyjen toimenpiteiden osalta konkreettisen sisällön puutetta. Perussuomalaisten mielestä tukia pitäisi kohdentaa sellaisiin hankkeisiin, jotka ovat jo käynnissä markkinaehtoisesti tai jotka toteutettaisiin ilman elpymisrahastoakin.

Markkinaehtoisuus kasvattaa todennäköisyyttä, että hanke on elinkelpoinen ilman julkista tukea. Tämä on tärkeää, sillä ohjelman puitteissa rahoitusta on mahdollista saada vain määräaikaaisesti. Siten vain määräaikaisten ja markkinaehtoisten hankkeiden tukeminen on mahdollista ilman, että samalla kasvatettaisiin julkisen sektorin pysyviä menoja.

Tämän johdosta pidämme korjausrakentamista ja infrastruktuuri- ja digitalisaatiohankkeita suositteluvimpina tukikohteina. Nämä aihealueet skaalautuvat myös riittävän isoiksi eivätkä hajoa silpuksi, jonka hallinta olisi liian vaikeaa.

**Valiokunnan mietintö VaVM 1/2021 vp**  
**Vastalause 1 /ps**

Työvoimapalveluiden ja jatkuvan oppimisen kehittäminen olisi työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmien parantamiseen hyvä ratkaisu, mutta ei ole selvää käsitystä siitä, miten tämä olisi toteutettavissa ja etenkin, miten se olisi toteutettavissa ilman pysyvien menojen lisäämistä.

Ympäristö- ja ilmastohankkeiden osalta olisi perusteltava hankkeita niiden todellisen vaikuttavuuden kannalta ja perustuen realistisiin taloudellisiin kannattavuusarvioihin eikä tavoitella kansallisesti suhteessa suurempaa osuutta lähinnä ideologisista syistä.

***Vihreä siirtymä tulee kalliiksi ja kasvattaa työttömyyttä***

Suomen päätös tavoitella ilmastojohtajuutta EU:ta kireämmällä hiilineutraaliteettitavoitteella ja nostaa vihreän siirtymän osuutta elpymisrahastosaantomme osalta EU:n velvoittamasta 37 prosentista ainakin 50 prosenttiin ovat mielestämme virheitä.

Hallituksen toimet erityisesti liikkumisen ja kuljetusten hinnan nostamiseksi heikentävät Suomen houkuttelevuutta investointiympäristönä entisestään.

Marinin hallitus on tuhoamassa kotimaisen ja maaseudulla työllistävän turvetuotannon veronkorotuksella, joka mm. päästökaupan ohella johtaa turpeen polton pikaiseen loppumiseen. Samalla tuhoutuu kasvu- ja kuiviketurpeen tuotanto. Kasvihuone- ja karjatalous saavat kovan iskun.

Hallituksen politiikka johtaa tuhannet turve- ja kuljetusyrittäjät vararikkoon. Työttömyys kasvaa alueilla, joilla työllistyminen on kaikkein vaikeinta. Myös kuntien verotulot laskevat. Turpeen saannin loppuessa kaupunkien ja taajamien energialaitokset joutuvat satojenmiljoonien eurojen arvoisiin kattolainvestointeihin ennenaikaisesti. Tämä johtaa mm. asumiskustannusten voimakkaaseen nousuun.

Hallituksen politiikka merkitsee tuontipolttoaineiden, mm. hakkeen, käytön lisääntymistä. Arvokasta ainespuuta aletaan polttaa yhä enemmän. Ilmastopoliittisesti kehitys on kielteistä mm. pitkien kuljetusmatkojen ja metsien hiilinielujen polttamisen vuoksi. Kansantaloudelle syntyy tappioita.

Perussuomalaiset vaatii turpeen verotuksen poistamista siten, että se olisi täysin verovapaata 20 %:n polttoaineosuuteen asti. Tämän ylimenevältä osalta on mahdollista periä kohtuullinen vero. Tämä malli turvaisi huoltovarmuuden sekä alan yritysten toimintaedellytyksiä. Lisäksi se poistaisi energialaitosten ennenaikaiset investointitarpeet ja pitäisi asumisen ja yritysten kustannukset hallinnassa.

Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston osalta on tärkeää ottaa huomioon turvealan tuhoamisen seurausten minimointi, mikäli hallitus ei toteuta em. vero- ja muita alan pelastamistoimenpiteitä.

***Ehdotus***

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että selonteon johdosta hyväksytään seuraava kannanotto:

**Valiokunnan mietintö VaVM 1/2021 vp  
Vastalause 1 /ps**

***Vastalauseen kannanottoehdotus***

*Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii uuden selonteon Suomen kestävän kasvun ohjelmaksi, jossa luovutaan ylimitoitetusta ilmasto-ohjelmasta ja panostetaan Suomen kansainvälisen kilpailukyyn tukemiseen, olemassa olevien tuotteiden mahdollisimman tehokkaiseen vientiin, työllisyyden kohentamiseen sekä valittujen uudistusten toteuttamiseen hallitusti pienin askelin ja tuetaan huomattavasti enemmän tutkimusta ja kehitystä.*

Helsingissä 11.2.2021

Ville Vähämäki ps  
Jari Koskela ps  
Lulu Ranne ps  
Jussi Wihonen ps

**Valiokunnan mietintö VaVM 1/2021 vp**  
**Vastalause 2 /kok, kd**

**VASTALAUSE 2 /kok, kd**

**Perustelut**

*Yleisperustelut*

Suhtaudumme erittäin kriittisesti hallituksen kestävän kasvun ohjelmaan. Kestävän kasvun ohjelman keinovalikoima on esitetyssä muodossaan liian laava, eivätkä toimenpiteet ole yhteensopivia asetettujen tavoitteiden kanssa. Selonteko onkin oikeastaan lähinnä hallitusohjelmatavoitteiden toistamista.

Olemme esittäneet neljää periaatetta EU:n elpymisvälineen Suomen saannon kohdentamiseksi. Ensiksi varat tulee keskittää vaikuttaviksi kokonaisuuksiksi. Toiseksi valtaosa varoista tulee ohjata osaamistason nostamiseen. Kolmanneksi varoja on kohdennettava vaikuttaviin, hyvin perusteltuihin TKI-hankkeisiin. Viimeiseksi varoilla tulee pyrkiä tukemaan elpymistä koronan aiheuttamasta kriisistä lyhyellä aikavälillä sekä pitkän aikavälin tuotantopotentiaalin kasvua kestävän elvytyksen periaatteiden mukaisesti. Hallituksen esityksen toteuttaminen johtaa varojen ohjautumiseen epätarkoituksenmukaisesti useisiin toisistaan irrallaan oleviin sekaviin hankkeisiin. Kokonaistaloudellinen vaikutus tulee olemaan vähäinen tai mitätön.

Elpymisvälineen varat tulisi kansallisessa ohjelmassa keskittää vaikuttaviksi kokonaisuuksiksi, joilla tuetaan rakenteellisia uudistuksia. Marinin hallitus järjesti Suomen kattavan kiertueen kuntavaalien alla. Ohjelmaan on koottu kiertueen pohjalta laava kirjo päällekkäisiä tavoitteita ja keinoja, jotka sopivat yhteen lähes kaiken inhimillisen toiminnan kanssa. Tavoite- ja keinovalikoiman kirjo tulee johtamaan varojen pirstoutumiseen lukuisiin pieniin, toisistaan irrallisiin hankkeisiin. Jos ohjelmalla aidosti tavoiteltaisiin vaikuttavuutta, tulisi tavoitteita rajata ja kohdentaa varat asiantuntijasuositusten mukaisesti hyvin perusteltuihin aidosti vaikuttaviin kokonaisuuksiin.

Hallituksen ohjelmalla ei tulla saavuttamaan tavoitetta lyhyen aikavälin elpymisestä. Maksatukset jakautuvat useiden vuosien ajanjaksolle, ja ulkomaankaupan osuus eniten tukia saavien EU-maiden kanssa on vähäistä. Näistä syistä varojen kohdentamisessa tulisi painottaa vahvemmin kansallisten rakenteellisten uudistusten toteuttamista saatavan finanssipolitiikan väliaikaisen väljyyden turvin. Suomen keskeisiä ongelmia ovat korkea kokonaisveroaste ja kireät työn marginaaliveroasteet. Suomen Pankin simulaation mukaan veroelvytyksellä on sekä lyhyen aikavälin elvyttävä että pitkän aikavälin talouden dynamiikkaa ja kasvupotentiaalia tukeva vaikutus.

Hallituksen ohjelman vaikuttavuus talouden kasvupotentiaalin vahvistamiseksi jää mitättömäksi. Hallitus on poisvalinnut yksityisen, markkinaehtoisen elinkeinotoiminnan edistämisen. Verotus on suljettu keinovalikoimasta kokonaan pois. Sen sijaan hallitus priorisoi julkisia menoja, vaikka ongelmamme ovat nimenomaan yksityisten investointien matala taso, heikosti toimivat työmarkkinat, korkea verotus, vähäiset ulkomaiset investoinnit ja matala tuottavuus. Esimerkiksi Ruotsissa elpymisvälineen saanto liitetään osaksi budjettia siten, että verojen keventäminen on mahdollista. Nojaaminen ainoastaan julkisiin menoihin on vasemmistokeskustalaisen hallituksen tietoinen ideologinen valinta.

**Valiokunnan mietintö VaVM 1/2021 vp**  
**Vastalause 2 /kok, kd**

Mielestämme valtaosa varoista tulee ohjata osaamisen kehittämiseen ja osaamistason nostamiseen. Varoja on keskitettävä merkittävien, hyvin perusteltujen TKI-hankkeiden edistämiseen sekä verotuksen alentamiseen, mikä tukee kasvua ja talouden markkinaehtoista uusiutumista. Kohdistaisimme Suomen saannosta merkittävästi suuremman osan osaamistason nostamiseen. Hallituksen tulee pidättäytyä ohjaamasta yritystukia olemassa olevan liiketoiminnan ylläpitämiseen. Sen sijaan tukea tulee antaa uusien tuotteiden ja palveluiden luomiseen ja markkinoille vie-miseen sekä elinkeinorakenteen uudistumisen kiihdyttämiseen. Yritystukien jakamisessa tulee hyödyntää markkinamekanismia.

Kannattamme vihreän siirtymän tukemista ja talouden rakenteen uudistumisen vauhdittamista. Suomen tulee hyödyntää rohkeasti EU:n oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa vähäpäästöisiin ratkaisuihin ja työllisyyttä edistäviin toimiin. Merkittävä puute vihreän siirtymän osalta on, ettei potentiaalisesti keskeistä puhtaan kaupunkilämmön lähdeksi eli pieniä ydinreaktoreita mainita ohjelmassa.

Nostamme esimerkkinä esille huolen hallitsemattomasta energiaturpeesta luopumisesta. Energiaturpeesta luopuminen on tehtävä hallitusti ja riittävän siirtymäajan turvin, jotta niin turveyrittäjät kuin energiayhtiötkin pystyvät valmistautumaan muutokseen. Kun luovumme jostain, niin meillä on vastuu huolehtia muutoksesta kärsivistä alueista. Nähdäksemme oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta voitaisiin tukea sadoillamiljoonilla euroilla hallituksen energiaverotuksen muutoksista kärsivien alueiden yrittäjiä.

Hallituksen kestävä kasvun ohjelman tavoitteet ovat yleismaailmallisia ja sinänsä kannatettavia. Hallituksen selonteossa esitetään kuitenkin lukuisia alatavoitteita ja toimenpiteitä, joka liudentavat toimenpiteet vaikuttavuudeltaan vähäisiksi. Kestävä kasvun ohjelman vaikutukset tulevat todennäköisesti olemaan olemattomat.

Kannattamme EU:n kunnianhimoista kehittämistä. Eurooppalaista yhteistyötä tarvitaan edelleen suomalaisten elintason parantamiseen ja vahvistamaan Suomen kansainvälistä asemaa osana läntistä arvoyhteisöä. Hallituksen kestävä kasvun ohjelmassa esittämät suunnitelmat, elpymisvälineen rahoituksen kokonaisuus ehtoineen ja hallituksen ajama linja EU:n instituutioiden kehittämisessä ovat kuitenkin vakavasti puutteellisia. Tällä hetkellä on myös epäselvää, mikä Suomen saanto elpymisrahastosta tulee lopulta olemaan, jolloin tässä esitetyt suunnitelmat voivat ratkaisevasti muuttua. Emme siksi tue hallituksen suunnitelmaa Suomen kestävä kasvun ohjelmaksi.

***Ehdotus***

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että selonteon johdosta hyväksytään seuraava kannanotto:

***Vastalauseen kannanottoehdotus***

*Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii uuden selonteon Suomen kestävä kasvun ohjelmaksi, koska kestävä kasvun ohjelman keinovalikoima on esitetyssä muodossaan liian la-  
vea eivätkä toimenpiteet ole yhteensopivia asetettujen tavoitteiden kanssa. Tällä hetkellä*

**Valiokunnan mietintö VaVM 1/2021 vp**  
**Vastalause 2 /kok, kd**

*on myös epäselvää, mikä Suomen saanto elpymisrahastosta tulee lopulta olemaan, jolloin tässä esitetyt suunnitelmat voivat ratkaisevasti muuttua. Emme siksi tue hallituksen suunnitelmaa Suomen kestävän kasvun ohjelmaksi.*

Helsingissä 11.2.2021

Timo Heinonen kok  
Sari Essayah kd  
Elina Lepomäki kok  
Matias Marttinen kok  
Janne Sankelo kok